

О.О. Бобильова

Державне підприємство «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України», м. Київ, Україна

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ

«ДОСВІД ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ У ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АТОМНІЙ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СУЧАСНИХ РАДІАЦІЙНИХ ЗАГРОЗ (ДО 35 РОКОВИН АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АТОМНІЙ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ)»

*Автори: Устінова Л.А., Савицький В.Л., Проданчук М.Г., Бази́ка Д.А.,
Прістер Б.С., Курділь Н.В.*

Бібліографія: УДК 614.73:614.8.084:614(88+89)

С13 Досвід військових формувань у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції через призму сучасних радіаційних загроз (до 35 років аварії на Чорнобильській атомній електростанції).

Київ: «Видавництво Людмила», 2021. 393 с. ISBN 978-617-7974-00-0

O. Bobylova

*"L.I. Medved's Research Center of Preventive Toxicology, Food and Chemical Safety,
Ministry of Health, Ukraine" (State Enterprise), Kyiv, Ukraine*

REVIEW for a Monograph

"The experience of military formations in eliminating the consequences of the accident at the Chernobyl nuclear power plant through the prism of modern radiation threats (to the 35th anniversary of the Chernobyl nuclear power plant accident)"

*Authors: L.A. Ustinova, V.L. Savytskyi, M.H. Prodanchuk, D.A. Bazyka,
B.S. Priester, N.V. Kurdil*

Abstract. *The Monograph is the result of scientific and practical cooperation of the Ministry of Defense of Ukraine, the General Staff of the Armed Forces of Ukraine, the Command of the Medical Forces, the Ukrainian Military Medical Academy, the SE "L.I. Medved's Research Center of Preventive Toxicology, Food and Chemical Safety of the Ministry of Health of Ukraine", State University "National Scientific Center of Radiation Medicine of the National Academy of Sciences of Ukraine" in the field of radioprotection, namely - prevention and elimination of radiation exposure, organization of radiation, chemical and biological protection of forces during elimination of the consequences of a radiation accident.*

The main goal of the Monograph is the analysis of the practical aspects of the cooperation of servicemen of the Armed Forces, representatives of power ministries and agencies, and the health care system on the elimination of the consequences of the accident at the Chernobyl nuclear power plant. The authors note that the experience gained was the basis for the development of scientific recommendations for improving radioprotection, taking into account the radiation effect on human health and the environment.

Special attention is paid in the Monograph to the study of the key principles of prevention and elimination of radiation exposure, the peculiarities of the organization of radiation, chemical and biological protection of forces during the elimination of the consequences of a radiation accident.

Undoubtedly, the Monograph is a useful source of information for doctors of various specialties, scientific specialists, students of the Ukrainian Military Medical Academy, students of higher medical schools and educational institutions of postgraduate education, and military specialists in the organization of radiation, chemical and biological protection of forces.

26 квітня 2021 року виповнилося 35 років від дня аварії на Чорнобильській АЕС (далі – ЧАЕС), наймасштабнішої радіаційної катастрофи ХХ століття.

Ліквідація її наслідків вимагала безпрецедентних для мирного часу сил та засобів, залучення сотен тисяч фахівців. Найскладніші та найнебезпечніші завдання мали виконати Збройні сили у складі хімічних військ та медичної служби. Саме вони опинилися в авангарді боротьби з радіаційною небезпекою.

Монографія «Досвід військових формувань у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції через призму сучасних радіаційних загроз (до 35 роковин аварії на Чорнобильській атомній електростанції)» – результат багаторічної науково-практичної співпраці фахівців Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних сил України, командування медичних сил, Української військово-медичної академії, ДП «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України», ДУ «Національний науковий центр радіаційної медицини НАМН України» у сфері протирадіаційного захисту, а саме – попередження та ліквідації радіаційного впливу, організації радіаційного, хімічного та біологічного захисту військ (сил) під час ліквідації наслідків радіаційної аварії.

Важливо зазначити, що написанню монографії передувала науково-практична конференція «Досвід військових формувань у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС через призму сучасних радіаційних та хімічних загроз» (далі Конференція), що відбулася 15-16 квітня 2021 р. у Києві на базі ДП «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України» за участю представників Департаменту військової освіти і науки Міністерства оборони України, командування Медичних сил Збройних сил України, вищих військових начальних закладів Міністерства оборони України, представників військ радіаційного, хімічного, біологічного захисту Збройних сил та сил оборони України, вищих медичних начальних закладів України, закладів охорони здоров'я України, військових колег із Малайзії та Канади.

Конференція була присвячена 35-м роковинам Чорнобильської катастрофи, актуальним проблемам медичного забезпечення хімічного, біологічного, радіаційно-ядерного захисту (далі ХБРЯ) та узагальненню досвіду з ліквідації радіаційної аварії з урахуванням сучасної структури медичних сил та військ ХБРЯ захисту. Головна мета конференції – поширення науково-педагогічного досвіду Української військово-медичної академії як єдиного в державі медичного закладу з підготовки військово-медичних кадрів. Вона стала потужним освітнім і практичним заходом для осучаснення професійних

знань, розширення світогляду науковців і фахівців, чия діяльність належить до сфери ХБРЯ безпеки і захисту.

Матеріали конференції, що стали підґрунтям монографії, віддзеркалюють історичні етапи розвитку національної системи протирадіаційного захисту, пропонують сучасне бачення ХБРЯ безпеки і захищеності, яке сьогодні орієнтоване на зміну поведінки людей і формування у світі нової культури ХБРЯ безпеки.

Головна мета праці – аналіз практичних аспектів співпраці військовослужбовців Збройних сил, представників силових міністерств і відомств, системи охорони здоров'я щодо питань ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції. Автори зазначають, одержаний досвід став основою розробки наукових рекомендацій з удосконалення протирадіаційного захисту з урахуванням радіаційного впливу на здоров'я людини та середовище її життєдіяльності.

Особливу увагу в монографії зосереджено на вивченні ключових принципів запобігання та ліквідації радіаційного впливу, на особливостях організації радіаційного, хімічного та біологічного захисту військ (сил) під час ліквідації наслідків радіаційної аварії.

Частина I «Досвід військових формувань з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції» висвітлює особливості організації робіт із ліквідації наслідків радіаційної аварії у 1986–1987 рр. Наведено дані про роботу з розчищення та збору радіоактивних уламків, що утворилися внаслідок вибуху; описано підходи щодо контролю радіаційної обстановки та проведення заходів дезактивації населених пунктів, техніки, доріг.

Окремий розділ присвячено питанням радіологічних наслідків аварії та методам дезактивації радіоактивних забруднень. Описано діяльність медичної служби Збройних сил у ліквідації аварії на ЧАЕС, зокрема радіологічні наслідки аварії, фактори, що вплинули на стан здоров'я осіб, які знаходилися на місці аварії та поза її межами. Висвітлено психологічну складову негативного впливу аварії.

Частина II «Досвід системи охорони здоров'я з ліквідації медичних наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції» містить детальну інформацію про проведення водолазних спусків на ЧАЕС перед запуском I та II енергоблоків у 1986 році, зокрема про застосування барокамер для забезпечення цих робіт. Особливий акцент зроблено на медичному супроводі водолазних робіт, адже представники цього фаху можуть мати специфічні захворювання.

Окремий блок монографії – це діяльність системи охорони здоров'я. В ньому йдеться про стан здоров'я та медичне забезпечення населення Київської області та інших постраждалих регіонів. Аналізуючи здоров'я постраждалих, автори зробили акцент на

коморбідності та мультиморбідності патологічних станів, обумовлених радіоактивним впливом. Отже, було визначено стратегічні напрямки профілактики та охорони здоров'я дорослого населення, постраждалого внаслідок аварії у віддаленому періоді.

В окремому розділі автори приділили увагу питанням розробки сучасних засобів радіозахисної дії: радіопротекторам і радіомодифікаторам. Наведено результати власних експериментальних досліджень з розробки засобів радіозахисної дії на основі композицій природних поліфенольних сполук і полісахаридів.

Висвітлено питання підготовки особового складу медичної служби щодо дій в умовах ХБРЯ загрози і сучасні підходи до підготовки особового складу медичної служби Збройних сил України та загальні положення з організації їхньої бойової підготовки.

Частина III монографії присвячена аналізу багаторічних досліджень стану здоров'я та медичного забезпечення населення, що проживає на радіоактивно забруднених територіях. Увагу зосереджено на безпеці населення та навколишнього середовища. Обговорюються основні концептуальні положення комплексної системи реагування на радіаційно-ядерну аварію на атомній електростанції та об'єктах ядерної промисловості.

У заключній частині монографії автори зауважують, що досвід участі військ у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС так і не впроваджено належним чином у практичну діяльність Збройних сил України. Зазначається, що в системі військово-медичних

знань, нині переважають питання біологічної дії іонізуючих випромінювань, визначення прогнозу та готовності до медичних заходів при радіаційних ураженнях різних груп людей.

Автори зазначають, що в Україні зберігається ризик виникнення масштабних надзвичайних ситуацій техногенного характеру, ускладнення військово-політичної обстановки, адже нинішня ситуація обумовлює необхідність вивчення та узагальнення досвіду військових фахівців із ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, його поширення та впровадження у відповідні сфери діяльності в країні.

У цій роботі об'єктивно проаналізовано і охоплено головні напрями та завдання військової радіології, радіаційного захисту військ за результатами ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, акумульовано та синтезовано здобутий фаховий досвід і результати міжвідомчої взаємодії.

Беззаперечно, монографія «Досвід військових формувань у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції через призму сучасних радіаційних загроз (до 35 роковин аварії на Чорнобильській атомній електростанції)» є корисним інформаційним джерелом для лікарів різного профілю, наукових фахівців, слухачів Української військово-медичної академії, студентів вищих медичних навчальних закладів та навчальних закладів післядипломної освіти та військових фахівців з організації радіаційного, хімічного та біологічного захисту військ (сил).

Відомості про автора

Бобильова Ольга Олександрівна – кандидат медичних наук, головний консультант, Державне підприємство «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України», вул. Героїв Оборони, 6, 03680, м. Київ, Україна. Начальник Головного управління з медичних проблем аварії на ЧАЕС (1986-1999 рр.), перший заступник Міністра охорони здоров'я, Головний державний санітарний лікар України (1999-2003 рр.).

Information about the author

Olga Bobylova – Candidate of medical sciences, chief consultant, L.I. Medved's Research Center of Preventive Toxicology, Food and Chemical Safety, Ministry of Health, Ukraine (State Enterprise), 6 Heroiv Oborony st., 03127, Kyiv, Ukraine. Head of the Main Medical Department of the Chernobyl NPP accident problems (1986-1999), First Deputy Minister of Health, Chief State Sanitary Doctor of Ukraine (1999-2003).

Стаття надійшла до редакції 2 травня 2023 р.
Recied May, 02, 2023